

Історія України

УДК: 94(477.83):930.2«1478»

DOI: 10.26661/swfh-2019-52-001

Документ з ранньої історії міста Яворів 14?8 року

Б. Смерека

*Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України
smereka.bohdan@yahoo.com*

Ключові слова: Яворів, Львівська земля, шевський цех, цеховий статут, Шамотульські.

Стаття присвячена документу, що стосується ранньої історії одного з давніх міст Галичини – Яворова. У пізньосередньовічний та ранньомодерний період він був центром королівщини у Львівській землі Руського воєводства. В XV ст. тут з'явився шевський цех, для реалізації продукції якого місцевим державцем було виділено 16 яток, а також затверджено статут. Розглянутий документ, згідно офіційного датування, укладений у 1408 р., однак ключова особа, яка у ньому фігурує – тенутарій Анджей Шамотульський – на той момент ще не народився. Тим не менше, у ряді праць акт «1408 року» іменується таким, що містить першу згадку про місто Яворів. Нами була здійснена власна спроба датування цього джерела, а також проаналізовано його зміст. Стаття супроводжується публікацією документу.

Document about the early history of the town of Yavoriv from the year 14?8

B. Smereka

Lviv branch of the M.S.Hrushevsky Institute of Ukrainian Archeography and Source Studies

Key words: Yavoriv, L'viv land, shoemaking guild, charter, the family of Szamotulski

The article is devoted to a document, concerning the early history of the center of crown domain in L'viv land of Rus' Voivodeship, the Galician town of Yavoriv. There was a shoemaker guild in the 15th century. The contemporaneous authorities in the person of Andrzej Szamotulski allocated 16 trade pavilions for the sale of guild products and also approved its charter. The document, according to an official dating, created in 1408, but the key figure in it – Yavoriv lease-holder and Międzyrzecze castellan Andrzej Szamotulski – was not even born at that time. However, in a number of papers, the document is referred to as containing the first mention of the town of Yavoriv. We made our own attempt to outline the date of its creation – between 1473 (the date of the acquisition of Yavoriv and the neighborhood by Andrzej into the mortgaged possession) and 1511 (the year of his death) years. It was probably May 1, 1478 (or 1488), as we know of cases, where the scribe „forgot” to write the penultimate number in the creation year.

We also analyzed the content of the document – mainly the statute of shoemakers, which regulated the issues of organization and internal life of the guild corporation: the order of entry, common workplace ethics violations and punishment for this. Analyzing its text, we did not find any mention of corporal punishment, production of „masterpiece” (model product) and daily production quotas.

Additional provisions of the charter were introduced in 1622 and approved by Yavoriv burgomaster in connection with another confirmation of the original document. Adoption of additional provisions by the town authorities testifies that its role in the 17th century increased (in contrast to the 15th century, when lease-holders of the Szamotulski family were the rightful owners in the town). The article is accompanied by the publication of the original document, with confirmations of 1578, 1623 and additional provisions.

Публікація історичних джерел є важливим завданням історичної науки. Одне із завдань, яке стоїть перед фахівцями з середньовічної та ранньомодерної історії у цьому випадку, полягає у вірному датуванні публікованого документу – причому не лише у випадку відсутності датації, а й тоді, коли та присутня у тексті. Не вдаючись у специфіку датування літописних джерел (про це див. зокрема: [1]), вкажемо на ряд особливостей у встановленні (корекції) хронологічних рамок укладення актових документів польсько-литовської доби (починаючи з середини XIV ст.). Акти цього періоду дійшли до нас, як із зафіксованими датами і місцем укладення, так і без цих деталей. У випадку їх присутності, від дослідника вимагається, в першу чергу, вірне трактування вказівки дня укладення, який традиційно прив'язувався до релігійного свята або дня пошанування тієї чи іншої святої особи. І хоча цю проблему історики вирішують створенням спеціальних довідників [2], все ж, у випадку публікації одного документу в різних виданнях, іноді помічаємо різні датування (імовірно, більш прискіпливими слід вважати укладачів пізніших джерельних публікацій – зокрема, порівняйте: 3, с. 58-59, № III і 4, с. 7-9, № V; 5, с. 2, № 15 і 6, с. 68-72, № 1561; 7, с. 169-172, № LXXXVII і 8, с. 72, № 18835; 8, с. 386, *suppl.* № 671 і 9, с. 387-388, № 2126).

Ще одна проблема датування полягає у вірному встановленні року укладення джерела, хоча той, на перший погляд, не «зашифрований» жодними прив'язками до свят, а саме літочислення є ідентичним сучасному. Тим не менше, фахові дослідники виявляють хронологічні невідповідності, які дозволяють їм скоригувати рік укладення документу, що відрізняється від зафіксованого в акті на один [10, с. 227, посил. 198], кілька [11, с. 23], а то й на кількадесят [10, с. 236, посил. 255] чи навіть сто років [10, с. 109, посил. 7]. При цьому, історикам стають у нагоді такі деталі:

- згадка у документі про урядника (урядників): іноді для корекції датування достатньо довести, що зафіксована у акті особа станом на цей час ще не була номінована на той чи інший уряд, або ж перестала його займати, зокрема, у зв'язку зі смертю (з цією метою створена спеціальна серія довідкових видань під назвою «*Urz dńicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku*», яка охоплює, в т. ч., урядників українських воєводств) [12-16];

- місце перебування монарха: оскільки документи цієї доби були головним чином королівськими привілеями, при встановленні або корекції датування акту вдаються до з'ясування місця перебування короля у той чи інший день (чи ре-

конструкції маршруту монарха) на підставі документів, що не викликають заперечень. Подібні реконструкції чи «ітинерарії» також лежать в основі окремого різновиду довідкових видань [17-23].

Керуючись цими напрацюваннями, ми поставили собі за мету встановити вірне датування одного акту, який у ряді публікацій вважається таким, що містить першу згадку про одне з давніх міст Галичини (у XV-XVIII ст. – центр королівщини Львівської землі Руського воєводства), а саме про Яворів. Та перш ніж безпосередньо вдатися до аналізу джерела, коротко окреслимо факти і міфи з найраннішої історії цього містечка.

Автор краєзнавчого нарису про Яворів Едвард Веберсфельд в якості документу з першою згадкою про місто наводить акт Владислава Опольського про дарування ним сіл Порудно та Новосільці братам Райнгольду і Нитку від 24 червня 1376 р. [24, с. 13-14, № XI; 25, с. 2]. До аналогічного висновку приходять і автор краєзнавчого нарису про Яворів в «Історії міст та сіл Львівської області» [26, с. 892]. Однак у акті 1376 р. досліджуване нами містечко не згадується.

Зауважимо, що у пізньосередньовічний та ранньомодерний період Яворів знаходилося практично на межі Городоцької волості-повіту Львівської землі із Любачівською волостю-повітом Белзького князівства (з 1462 р. воєводства) та Перемишльською землею (в ній перебували сусідні Яворову Порудно і Новосільці). Тим не менше, в акті розмежування Перемишльського єпископства з Галицьким архієпископством [27, с. 39-44, № XXI], здійсненим у 1398 р. краківським єпископом Пйотром за папським розпорядженням, на ділянці між Городоцькою і Любачівською волостями-повітами Яворів не згаданий. Натомість, в якості географічного орієнтиру, повз який проходила межа архієпископства, фігурує річка Рак (згідно роз'яснення укладачів сьомого тому «*Akt w grodzkich i ziemskich*», під цією назвою слід розуміти р. Руш – насправді в документі йдеться про невелику притоку Вишні під назвою Раків [27, с. 44, № XXI]). Ми вважаємо, що якби Яворів існував в цей період, в якості орієнтиру був би згаданий саме він, адже межа Перемишльського єпископства з Галицьким архієпископством щонайімовініше співпадала з межами Городоцької і Любачівської волостей та Перемишльської землі

Ще один документ з «ранньої історії Яворова» – надання Анджеєм Шамотульським гербу Наленч торгових яток яворівським шевцям, датоване 1 травня 1408 р. [28, с. 2311-2316; *reġest*: 5, с. 3, № 37]. Власне, остання деталь видається сумнівною

– Анджей з Шамотул в 1408 р. ще не народився (коли саме це сталося – невідомо, знаємо лише, що Анджей помер у 1511 р. [29, с. 726]).

Нами не було виявлено жодного документу, який вказував би на те, що Шамотульські вже на початку XV ст. володіли Яворовом. Найраннішим актом, який засвідчує контроль над містом названою родиною, є документ 1436 р. про заставу Яворова з околицями Вінценту Сьвідві з Шамотул [4, с. 152, № LXXXV]. Згадку про цей акт знаходимо у документі 1456 р. про продаж королем Казимиром Ягеллончиком Пйотру Шамотульському Яворівської маєстності з правом відкупу (видеркафу) [4, с. 151-154, № LXXXV]. Межирицький каштелян Вінцент Сьвідва з Шамотул (помер 1444 р.) був дядьком Пйотра (братом його батька, познанського воєводи Сендзівою Сьвідви, що помер бл. 1405 р.) [30, с. 728; 31, с. 728; 32, с. 727]. У свою чергу, познанський каштелян і генеральний староста Великопольщі Пйотр Сьвідва (помер 1473 р.) був батьком Анджея [29, с. 726; 32, с. 727-728]. Останній у 1472 р. став межирицьким каштеляном, а через рік, по смерті Пйотра, взяв під контроль Межирицьку та Яворівську тенути [29, с. 726]. Впродовж 1498-1502, а також у 1505 р. на чолі останньої знаходилися управителі Анджея: Ян Гинек та Войцех Радецький [10, с. 295]. Враховуючи це, можемо припустити, що документ для яворівських шевців був укладений між 1473 та 1511 (рік смерті Анджея) роками. Можливо, у датуванні акту пропущено числівник (*septuagesimo* / *octogesimo* ?), що документам цієї доби також притаманно [10, с. 236, посил. 255].

Документ 14(7/8?)8 р. неодноразово підтверджувався монархами – Стефаном Баторієм 18 травня 1578 р. [28, с. 2310-2311, 2316-2317; реґест: 5, с. 128, № 1932], Сигізмундом III 22 березня 1623 р. [28, с. 2310, 2319]. Акт (разом із підтвердженнями) зафіксований серед привілеїв яворівській громаді під номером 4 у ревізії королівщини 1628 р. [33, с. 284].

Серед дослідників на зміст документу звертав увагу історик Йосип Гронський [34, с. 34-37]. Він також вважав акт надання яток шевцям Яворова таким, що містить першу згадку про містечко, прийнявши на віру 1408 рік як дату його укладення [34, с. 9; 35, с. 100]). Дослідник вибірково прокоментував ряд положень у джерелі. Спробуємо його доповнити.

Отже, документ 14(7/8?)8 р. є наданням тенутарієм (очільником королівщини, яка перебуває у його заставному володінні) торгових яток для місцевого цеху шевців. Інша важлива складова джерела – статут (т. зв. «кондиції», або «справи»)

ремісничого товариства, який регламентував питання організації та внутрішнього життя: порядок вступу в цех, покарання за порушення корпоративної етики в шевському середовищі (лайка, бійки, недогляд за ключами, цеховою скринькою та печаткою («ціхою»), неповага до святинь чи ритуалів тощо). Найменш значна провина, судячи з розміру покарання, була пов'язана з розливанням «братського пива» в час дозвілля. За це неакуратний швець був зобов'язаний долити напою у кухоль. До найтяжчих порушень належало розголошення ремісниками цехових справ перед власними дружинами та посторонніми людьми (пів ахтеля пива та камінь (32 фунти) воску – за інші порушення швець «карався» одним-двома фунтами, зокрема за сварку між тими ж майстрівськими дружинами чи за втрату ключів). Вигнанням з міста карався челядник за свій перехід до іншого майстра до завершення навчання. Для порівняння: сварка чи бійка між майстрами «каралася» лише ахтелем (восьмою частиною фунта) пива та фунтом воску.

Перелічуючи яворівських майстрів (13 осіб), документ зазначає, що їх «число [...], у привілеї описане, має бути збережене» [28, с. 2315-2316]. Відмінна ситуація спостерігалася у Львові, де існувала проблема з партачами (позацеховими майстрами): шевці-цеховики боролися з ними, зокрема, відмовою від фіксованого числа майстрів [36, с. 134, 168, 313].

Говорить статут і про диференціацію праці – вказано на заборону гарбарям (чинбарям) працювати спільно з шевцями [28, с. 2316]. Не можемо точно сказати, мали яворівські гарбарі свій цех чи ні, однак ситуація, коли швець сам займався чинбарством, була поширена в цехах і на Західній Україні (Угнів), і на Лівобережжі (Гадяч), і навіть у столичній Варшаві [36, с. 164].

Вважаємо, що для оцінки змісту подібного документу, слід вказати й на те, чого там немає. У акті відсутні згадки про т. зв. «майстерштуку» – зразковий виріб, виготовлення якого необхідне для вступу до цеху. Таку вимогу виставляли, зокрема, краківські, торунські та познанські шевці. У Львові, натомість, подібно до Яворова, статутні документи теж не згадували про зразковий виріб, обмежуючись грошовою виплатою [36, с. 43, 66, 313]. Не згадані в джерелі і обсяги виробітку ремісника. У Львові, зокрема, про норми праці шевця вперше вказано у підмайстрівському статуті, укладеному аж у 1686 р. [36, с. 162].

Нічого у документі немає про етнічний паритет у керівництві цеховою корпорацією. Власне, дослідник львівських цехів Мирон Капраль, аналізуючи ремісничі статути шевців, в якості міст,

де українці працювали пліч-о-пліч з поляками, а корпоративні правила не встановлювали жодних етнічних квот, наводить Яворів і Судову Вишню (на відміну від Перемишля, де існували окремі український та польський шевський цехи) [36, с. 312].

Не згадує джерело і про тілесні покарання. Зрозуміло, це не слід сприймати як буквальне свідчення гуманності саме яворівських шевців, однак практика «старих звичаїв» (саме під цим евфемізмом слід розуміти рукоприкладство в якості покарання), як свідчить проведений М. Капралем аналіз львівських судових актів, почала відходити у минуле лише у XVII ст. [36, с. 234].

Підтвердження статуту шевців Сигізмундом III у 1623 р. з додатковими статтями, датованими 6 грудня 1622 р. – менший за обсягом, однак не менш цікавий документ [28, с. 2317-2319]. У ньому йдеться про надання ремісникам для реалізації власної продукції ще 4 яток у зв'язку з тим, що 16 яток «є занадто мало для громадян яворівських, [...] оскільки є велика скромність міських прибутків, до того ж у нас велике число людей знаходиться у місті, аніж перед тим було, аби роботою кожному догодити [28, с. 2317]». У межах цехової корпорації ятками можна було вільно розпоряджатися. Шевцеві без ятки, який бажав взяти її в оренду, слід було надати «вступне на кожен рік два фунти воску до костелу, а пів бочки пива братії до цеху [28, с. 2318]». Також з кожної ятки шевці сплачували 12 грош річного чиншу (що було встановлено ще документом XV ст. [28, с. 2315]).

Одним з нових положень, «на прохання цеху», вводилася заборона для різників на реалізацію шкір стороннім особам впродовж трьох днів [28, с. 2318]. Зауважимо, що схожі умови містилися у пунктах № 23-24, 30-31 статуту львівського цеху різників 1717 р. (останнім дозволялося продавати шкіри лише чинбарям, «за винятком часу головного львівського ярмарку»; з іншого боку шевцям заборонялося купувати шкіри деінде, тільки від чинбарів [37, с. 283-284, № 60]). Така міра впроваджувалася у відповідь на практику львів'ян (головним чином, євреїв) скуповувати шкіри і перепродувати їх чинбарям дорожче, що розорювало останніх. Додатково у статтях 1622 р. йшлося про зобов'язання яворівських шевців контролювати привезене купцями м'ясо без шкіри, конфісковувати «заражене», після чого воно мало «бути до [міського] уряду віддане» [28, с. 2318-2319].

Не менш важливий аспект документу полягав у тому, що ятки надавав цеху бурмистр (на той момент – Гжеґож Моєцький), а не державець. Таким чином, у XVII ст. міська влада була достатньо

сильною, щоб взяти під свій контроль цехові корпорації. У часи перебування королівщини у руках Шамотульських тенутарії були повноправними господарями і у самому Яворові, тому перші 16 яток шевцям надав саме Анджей.

Цікава і дещо відмінна ситуація спостерігалася у ранньомодерному Львові. Тут, на старостинській юридикції, шевці-тандетники 12 січня 1633 р. уклали свій статут, який підписали у львівського старости Станіслава Боніфація Мнішека, а 4 березня 1634 р. підтвердили у королівській канцелярії. Шевці-поляки міської юрисдикції, намагаючись побороти конкурентів, створили та 26 жовтня 1633 р. подали на затвердження міській раді (а потім і королю) власний статут. Надалі статутні документи місцевих шевців (українці та поляки в 1641 р. об'єдналися в єдину корпорацію) в обов'язковому порядку схвалювалися міською владою [36, с. 37, 41, 51].

Таким чином, нами було розглянуто документ, що стосується ранньої історії центру однієї з королівщин у Львівській землі Руського воєводства, давнього галицького міста Яворова. У XV ст. тут з'явився шевський цех, для реалізації продукції якого місцевий державець виділив 16 яток, а також затвердив статут. Розглянутий документ, згідно офіційного датування, укладений у 1408 р. Незважаючи на те, що ключова особа, яка у ньому фігурує – яворівський тенутарій, межиріцький каштелян Анджей Шамотульський – на той момент ще не народився, у ряді праць акт «1408 р.» називається таким, що містить першу згадку про місто. Ми здійснили власну спробу окреслити дату його укладення – між 1473 (датою набуття Анджеєм Яворова з околицями у заставне володіння) та 1511 (роком його смерті) рр. Імовірно, це було 1 травня 1478 або 1488 р., оскільки відомі випадки, коли при датуванні документу писар «забував» вписати передостанню цифру у році.

Також ми проаналізували зміст джерела – зокрема, статут шевців, який регламентував питання організації та внутрішнього життя цехової корпорації: порядок вступу, порушення корпоративної етики в шевському середовищі і покарання за це. Аналізуючи його текст, нами не було знайдено згадок про тілесні покарання, виготовлення «майстерштуки» (зразкового виробу) та щоденних норм виробітку шевця.

Додаткові положення статуту були внесені в 1622 р. і затверджені яворівським бурмистром, що свідчить про зростання ролі міської влади у житті Яворова в XVII ст. (на відміну від XV ст., коли всевладними господарями у місті були державці з родини Шамотульських).

Джерела та література:

1. Грушевський М. Хронольоґія подій Галицько-волинської літописи // Записки НТШ. Львів, 1901. Т. XLI. С. 1-72.
2. Wierzbowski T. *Vademecum: podręcznik dla studyów archiwalnych dla historyków i prawników polskich*. Warszawa, 1908. VIII, 188 s.
3. Stadnicki A. *Ziemia lwowska za rządów polskich w XIV i XV wieku, we względzie społecznych stosunków rozpoznana*. Lwów, 1863. [2], 103 s.
4. *Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie (dalej: AGZ)*. Lwów, 1870. Т. 2 / [oprac. O. Pietruski, X. Liske]. VII, 287 s.
5. *AGZ*. Lwów, 1884. Т. 10. *Spis oblat zawartych w aktach grodu i ziemstwa lwowskiego* / [oprac. O. Pietruski, X. Liske]. VI, 543 s.
6. *Zbiór dokumentów małopolskich (dalej: ZDM)*. Wrocław, 1974. Cz. VI. *Dokumenty króla Władysława Jagiełły z lat 1386–1417* / Wyd. I. Sułkowska-Kuraś i S. Kuraś. XXXIV, 495 s.
7. *AGZ*. Lwów, 1872. Т. 3 / [oprac. O. Pietruski, X. Liske]. VII, 315 s.
8. *Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codocibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur, contextuit indicesque adiecit Theodorus Wierzbowski. Varsoviae, MCMXV. Pars IV. Sigismundi I regis tempora complectens (1507-1548). Volumen 3-um: Acta vicecancellariorum, 1535-1548*. 440 p.
9. *ZDM*. Wrocław, 1975. Cz. VII. *Dokumenty króla Władysława Jagiełły z lat 1418–1434* / Wyd. I. Sułkowska-Kuraś i S. Kuraś. XXXI, 438 s.
10. Szyszka J. *Formowanie i organizacja dóbr monarszych w ziemi lwowskiej od połowy XIV do początku XVI wieku*. Kraków, 2016. 568 s., [3] k. tabl. złoż.
11. Wilamowski M. *Stanisław (Ostaszko) z Dawidowa (Dawidowski) h. Wilczekosy (Prus II) (zm. 1442/3)* // *Polski Słownik Biograficzny*. Warszawa-Kraków, 2003. Т. XLII/1, zes. 172. S. 23-26.
12. *Urzednicy dawnej rzeczypospolitej XIV–XVIII wieku: spisy. Т. 3: Ziemia ruskie (dalej: Urzednicy...)*. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk, 1987. *Zeszyt 1: Urzednicy wojewodztwa Ruskiego XIV–XVIII wieku (Ziemia Halicka, Lwowska, Przemyska, Sanocka): spisy* / Oprac. K. Przyboś. 417 s.
13. *Urzednicy... Kórnik, 1992. Zeszyt 2: Urzednicy wojewodztwa Bełskiego i ziemi Chełmskiej XIV–XVIII wieku: spisy* / Oprac. H. Gmiterek, R. Szczygieł; Pod red. A. Gąsiorowskiego. 282 s.
14. *Urzednicy... Kórnik, 1998. Zeszyt 3: Urzednicy Podolscy XIV–XVIII wieku: spisy* / Oprac. E. Janas, W. Kłaczewski, J. Kurtyka, A. Sochacka; Pod red. A. Gąsiorowskiego. 443 s.
15. *Urzednicy... Kórnik, 2002. Zeszyt 4: Urzednicy wojewodztw kijowskiego i czernichowskiego XV–XVIII wieku* / Oprac. E. Janas, W. Kłaczewski. 344 s.
16. *Urzednicy... Kórnik, 2007. Zeszyt 5: Urzednicy Wołyńscy XV–XVIII wieku: spisy* / Oprac. M. Wolski. 189 s.
17. *Itinerarium króla Władysława Jagiełły 1386-1434* / A. Gąsiorowski. Warszawa, 1972. 121 s., [1] k.
18. *Itinerarium króla Władysława Łokietka (1320-1333)* / P. Plisiecki. [Lublin], 1998. S. [33]-115. *Nadb. z: Roczniki Humanistyczne, rocz. 46 (1998), zes. 2*.
19. *Itinerarium króla Stefana Batorego 1576-1586* / M. Wrede. Warszawa, 2010. 155, [1] s.
20. *Itinerarium króla Kazimierza Jagiellończyka 1440-1492* / G. Rutkowska. Warszawa, 2014. 422, 8 s. tabl. [*Itineraria Jagiellonów*; t. 1].
21. *Itinerarium króla Władysława Jagiełły 1386-1434* / A. Gąsiorowski; do druku przygotowali A. Gąsiorowski i G. Rutkowska. Wyd. 2, popr. i uzup. Warszawa, 2015. 172 s. [*Itineraria Jagiellonów*; t. 2].
22. *Itinerarium króla Aleksandra Jagiellończyka 1492-1506* / K. Pietkiewicz. Warszawa, 2016. 217, [3] s., 8 s. tabl. [*Itineraria Jagiellonów*; t. 3].
23. *Itinerarium króla Władysława III 1434-1444* / S. Sroka, W. Zawitkowska. Warszawa, 2017. 133, [3] s., [8] s. tabl. kolor. [*Itineraria Jagiellonów*; t. 4].
24. *AGZ*. Lwów, 1875. Т. 5. *Dyplomatarysz* / [oprac. O. Pietruski, X. Liske]. VI, 293 s.
25. Webersfeld E. *Jaworów (monografia historyczna, etnograficzna i statystyczna)*. Lwów, 1909. [2], 82 s.
26. Маланчук В. *Яворів // Історія міст і сіл Української РСР: В 26 т. К., 1968. Т. 14: Львівська область / Ред. кол. тому: В. Маланчук (гол. редкол.), П. Пастер (відп. секр. редкол.) та ін. С. 892-906*.
27. *AGZ*. Lwów, 1878. Т. 7. *Dyplomatarysz* / [oprac. O. Pietruski, X. Liske]. VI, 326 s.
28. *Центральний державний історичний архів України у Львові (dalej: ЦДІА України у Львові), ф. 9 (Львівський градський суд), оп. 1, спр. 378 (Чистова книга донесень, 1627 р.), 1508 с*.
29. *Wiesiołowski J. Szamotulski Andrzej h. Nałęcz (zm. 1511) // Wielkopolski Słownik Biograficzny / [kom. red.: przewodn. A. Gąsiorowski, J. Topolski et al.; aut hasel: W. Albrecht-Szymanowska et al.] (dalej: WSB)*. Warszawa; Poznań, 1981. S. 726.
30. *Gąsiorowski A. Szamotulski Wincenty Świdwa h. Nałęcz (zm. 1444) // WSB. S. 728-729*.
31. *Gąsiorowski A. Szamotulski Sędziwoj Świdwa h. Nałęcz (zm. 1405) // WSB. S. 728*.
32. *Gąsiorowski A. Szamotulski Piotr Świdwa h. Nałęcz (zm. 1473) // WSB. S. 727-728*.
33. *Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie. Metryka Koronna, dz. XVIII, sygn. 73, 209 k*.
34. *Гронський Й. Нарис історії Яворівщини*. Львів, 2008. 240 с.
35. *Гронський Й. Топонімія середньовічного Яворова та суміжних сіл як джерело для історичної географії // Історичні джерела та їх використання / Ред. кол. І. Бутич, І. Крип'якевич та ін. Вип. 2. К., 1966. С. 99-109*.
36. *Капраль М. Люди корпорації: Львівський шевський цех у XVII-XVIII ст. Львів, 2012. 552 с. + 16 іл. (Львівські історичні праці. Дослідження. Вип. 5)*.

37. Економічні привілеї міста Львова XV-XVIII ст.: привілеї та статути ремісничих цехів і купецьких корпорацій Львова / Упоряд. М. Капраль; Наук. ред. Я. Дашкевич, Р. Шуст. Львів, 2007. LI + 816 с. + 8 іл. (Monumenta Leopolitana. Львівські історичні пам'ятки. Т. 4).

Документ

1478? [у документі 1408], травня 1 –

**Привілей на ятки яворівським шевцям державця Анджея з Шамотул та статут шевського цеху
(підтвердження 1578 р.;
підтвердження 1623 р. з наданням ще 4 яток
та додатковими статтями від 6 грудня 1622 р.).**

[// с. 2310] Oblata priuilegii pro parte sutorum Jaworowiensium

Ad officium et acta prae[se]ntia castr[en]s[ia] capitane[us] Leopold[us] personaliter venientes honesti Stephanus Tuczeński et Lesko Paczyło ac Fedko Niedylka oppidani Jaworowien[ses], sutores, officio eidem obtulerunt [l]it[er]as in pergamento Sacrae Regiae Ma[ies]t[er]at[is] pro fundatione artificii sutorii in oppido Jaworow fundandi, ip[s]i s[er]u benigniter datas, manu p[ro]pria Sacrae Regiae Ma[ies]t[er]at[is] subscrip[ta]s et sigillo maioris cancellariae Regni in filo sericeo appenso signatas, saluas et integras, nulla in parte suspectas, petentes eas ad acta praesentia per oblatam suscipi et iis inseri, quod ab officio obtinuerunt. Earum uero [l]it[er]arum tenor sequitur quiusmodi.

Sigismundus tertius Dei gra[ti]a Rex Poloniae, magnus dux Lithu[ani]ae, Russiae, Prussiae, Mazouiae, Samogitiae Liouoniaeque, nec non Suecorum, Gottorum, Vandalenumque haereditarius Rex. Significamus prae[se]ntibus [l]it[er]is n[ost]ris uniuersis et singulis, quorum interest, exhibitas nobis e[ss]e [l]it[er]as sutorum contubernii oppidi nostri Jaworowiensis, a diuo decessore n[ost]ro Rege Stephano confirmatas eiusq[ue] manu propria subscrip[ta]s sigilloq[ue] Regni communitas, sanas, saluas omniq[ue] suspicionis nota carentes, supplicatumq[ue] nobis est, vt cum certos quosdam articulos cum consensu et sigillo consulum incolarumq[ue] illius oppidi illo contubernio concessor, tum illas easdem confirmare dignemur, quarum tenor sequitur estq[ue] talis.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithu[ani]ae, Russiae, Prussiae, Mazouiae, Samogitiae Liouoniaeq[ue], nec non Trans[il]uaniae princeps. Significamus tenore praesentium, quorum interest, uniuersis et singulis, pre[se]ntis et futuris, harum notitiam [// с. 2311] habituris. Exhibitas e[ss]e nobis nomine contubernii fraternitatis sutorum oppidi nostri Jaworow [l]it[er]as pergamaeneas sub titulo et sigillo g[e]n[er]osi olim Andreae de Szamotuły castell[ane]i et cap[ita]nei Miedzyrzecensis, oppidi praefati Jaworowiensis tenutarii, continentas in se concessionem ordinationis fraternitatis sutorem, in eodem oppido Jaworowiensi consistent[is], per dictum g[e]n[er]osum Andreae factam nec non et cond[iti]ones et articulos eorundem sutorem in papyro idiomate polonico script[as], manu g[e]n[er]osi Dobrogostii Cielecki vicecap[ita]nei Jaworowiensis subscript[as] sigilloq[ue] ipsius tum et praedicti oppidi communitas, iuxta quorum praescriptum priuilegium concess[um] fraternit[at]is, quam articulos et cond[iti]ones infrascript[as] Auth[or]itas Nostra Regia confirmare approbare et ratificare dignemur. Quarum quidem priuilegii originalis literarum tenor de verbo ad verbum sequitur et est talis.

In nomine domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Andreas de Szamotuły castell[an]us et cap[ita]neus Miedzyrzecensis significamus tenore praesentium uniuersis, quibus expedit, praesentibus et futuris, quomodo cupientes, vt ciuitas n[ost]ra Jaworow, de noua radice fundata, caeterar[um] ciuitatum regimine et consuetudine gubernata, successu temporis augeatur, sutoribus, in dicta n[ost]ra ciuitate Jaworow pro nunc et t[em]poribus perpetuis existen[tibus], fraternit[at]is dedimus damusq[ue] praesentibus et largimur, quorum quidem sutorum artis magistri in numero debent fieri sedecem et quolibet [// с. 2312] eorum nobis et nostris successoribus temporibus perpetuis eorumq[ue] succ[ess]ores ratione census annui per fertonem pecuniae currentis, bonae et in Regno receptibilis, pro quolibet festo Sancti Martini singulis annis dare et soluere tenebunt[ur].

Ita tamen, quod in nostra ciuitate p[rae]dicta cutes eorum artificio aptas et necessarias nullus praeter eos, qui in fraternitate sunt, emere d[ebe]t quoties et quocunq[ue] t[em]pore ad forum vendendae portatae fuerint nullusq[ue] vendere ex aliis ciuitatibus, oppidis et etiam villis poterit, pro[pter] fraternit[at]is confr[at]res, cereas calceamenta et alias res eorum artificio ac etiam fraternitati in praeiudicium, impedimentu[m] et destruct[i]onem.

Item poterint m[emo]rati sutores fraternit[at]is confratres, in bonis nostris ab Jaworow spectant[es], cortices al[ia]s skory brzozowe et quercinas pro necessitate eorum artificii sine damno nostro in arboribus excauare et recipere.

Item damus largimurq[ue] memoratis sutoribus et fraternitati eorum in nostra ciuitate m[emo]rata ratione venditionis eorum artificum penesticam al[ia]s jatke dictam szewska, in qua quidem fraternitate damus eis ius et libertatem viuendi seq[ue] regendi, gubernandi, corrigendi, iuxta consuetudinem et morem ciuitatum pal[at]inae Russiae sit[ua]tum. Ita etiam quod in villis nostris circumquoc[ue] Jaworow iacentibus, nullus sutor in praeiudicium et grauamen fieri d[ebe]t. Earum quibus sigillum n[ost]rum est appensum testimonio [l]it[er]arum. Actum et datum in Jaworow feria tertia ante festum s[an]cti Adalberti p[ro]xima in maio, anno domini millesimo quadringentesimo octauo. Praesentibus nobili[bu]s Andrea Gołuchowski, Nicolao Zozagiewski, Grzymała Syrnicki, Joanne [// с. 2313] Trębaczowski, Joanne Orzelski, Włodek Laskownicki et Andrea Brzeszewski et pluribus fide dignis.

Conditionum vero et articulorum supranominatorum idiomate polonico scriptorum tenor de verbo ad verbum sequitur estq[ue] suiusmodi.

Conditiae, albo sprawy rzemiosła szewskiego.

Naprzod gdyby który mistrz nieopowiedział sie, gdy cyche posłą, albo nieprzyszedlby za nią albo choćby przyszed, a skrzynka otworzona, winy pułgrosza przepada.

Gdyby który mistrz przy skrzynce swarzył sie albo nieobyczajnie postępował, albo słowa złe mowieł, tedy winy funt wosku.

Gdyby siadł do skrzynki mistrz, nie wzięwszy odpuszczenia, albo by wstał, niewłożył w rękawy rąk, tedy winy pułgrosza nieodpustnie.

Gdyby na gospodzie brat bratu, to iest mistrz mistrzowi, słowa uszczypliwe mowił albo by sie nań porwał, albo roskrwawił, tedy winy iachtel piwa y funt wosku.

Gdyby drugi mistrz drugiemu mistrzowi czeladnika bądź towarzysza, bądź robieńca, bądź chłopca odwabił, tedy winny pułachtela piwa y funt wosku nieodpustnie.

Gdyby który brat przy piwie brackie piwo roztoczył, swarzył sie, słowa sprosne mowił albo sie na drugie[g]o porwał, tedy ma dolać onego piwa.

Gdyby który mistrz z mistrzow nie wyszedł za ciałem umarłym, tedy winy pułgrosza.

Gdyby który mistrz na załomsze nieszedł, winy pułgrosza, a niema zaden słać zony ani czeladnika, gdy sam iest w domu, wyiąwszy legale impedimentum, iesliby kto był w drodze albo niemocen y insze przyczyne, który by sie wazył, a przeswiadczon był, ma być karan winą mistrzowską dwiema funty wosku.

Gdy by który szedł za ciałem albo na załomszą, [// c. 2314] nie włożywszy rękę w rękawy albo sie nie przepasał ręcznikiem, tedy winy pułgrosza.

Gdyby który szedł z załomszy, nim sie dokonczy, tedy winy pulgrosza.

Gdyby który nieprowadził onego smętnego, ktoremu w domu co umarło, tedy winy pułgrosza.

Gdyby który mistrz ieden drugiego w kupowaniu skor podchodził, podwyszając wyzey, tedy wini pułachtela piwa y funt wosku.

Gdyby który przyjmował starzyzne, a do inszego ią niośł, mowiąc podszyię ią, a był by przeswiadczony, winy funt wosku.

Gdyby co bracia racząc schyliwszy sie postanowią, tedy cechmistrz niema cassować, ale ma być za pewny dekret.

Gdyby który za processią cieła Pańskie[g]o zamieszkał albo nie bywał na processyach, ile kroć zamieszka, winy pułgrosza od kazdey processiey.

Gdyby młodszy mistrz swiec koscielnych cechu naszego w ktore święto nie zapalał, winy pułgrosza.

Gdyby sie dał który przeswiadczyć, będąc winien, a byłoby swiactwo słuszne, tedy winy pułachtela piwa.

Gdyby mistrzowa iedna drugą sromociła, tedy mistrza winą mistrzowską karać, niech on zony wściąga, to iest dwiema funty wosku, a niema nie odstępowac, ieno zonie odpowiadać.

Gdy sie który mistrz z mistrzem pobił w cechu albo w gospodzie inszey sami z sobą, a nie z inszym, tedy niema sie nigdzie indzie sprawować, iedno w cechu to umorzyć przy bytności mistrzowskiey.

Gdyby sie czeladz w gospodzie pobila, tedy zaden ich karać niema, iedno cech nasz w gospodzie sie iednać przy bytności dwu mistrzow s posrodku cechu posłanych.

Zaden niema pozywać ani do woita, ani do bormistrza o cholewy albo o skory, ieno do cechmistrza.

Gdyby sie który mistrz wyłamował s posłuszeństwa cechowego, albo sie krom przyczyyny wyrwał do [// c. 2315] inszego prawa, tedy pułachtela piwa winy.

Gdyby młodszy mistrz omieszkał s kluczmi, tedy winy puł grosza.

Gdyby klucze stracił, tedy winy dwa funty wosku.

Gdyby który cechowe sprawy wyiawiał, bądź przed zoną albo przed inszemi obcymi ludzmi, tedy winy pułachtela piwa y kamień wosku.

Gdyby cechmistrz na swym mieyscu inszego stawił albo inszy mistrz, a on nie chciał, tedy winy dwa funty wosku, a mistrzowie starsi mają być in duplo karani.

Gdyby czeladnik do rachowania niedorobił, a wstałby do inszego, tedy zaden niema go posadzać, a to do dwu niedziel, ale z miasta ma isć, kto by sie tego wazył, tedy funt wosku.

Item postanowiliśmy isz który chłopiec przystanie do mistrza na nauke rzemiosła, ma dać pułachtelek piwa mistrzom do cechu y trzy funty wosku y trzy grosze ustępku do skrzynki. A iesliby potym sobie chciał zostać mistrzem w tym miescie, tedy ieno połowice będzie powinien dać z tych podatkow, ktore sie daią do cechu. Syn mistrzowski który tysz sobie zostanie mistrzem, tedy tesz ieno połowice będzie powinien dać tych podatkow do cechu. Takze tesz y dziewczka iako y syn.

Ma tesz rada tegoz miasta Jaworowa zbudować nam mistrzom rzemiosła szewskiego kosztem swym szesnascie iatek przy ratuszu dla przedawania obuwi rozmaitey, z ktorych my postąpili czynszu dorocznego na oprawe miescką z kazdey iatki, z ktorey przedani będą, po groszy dwanascie. Ktore to iatki my mistrzowie starsi y młodszy na imie Jan Szyszlak, Iwanko Hyszka, Matwiey Włodzimirski, Sienko Pczonczak, Iwanko Wilk, Klim Rzepech, Iwanko Tyndyk, Mikołai Fant, Ilko Dupł, Misko Węgrzyn, [// c. 2316] Jacko Iwańcow zięć, Tymka Matwieiow zięć, Iwanko synowiec Hylczyn, fundatorowie przywileiu tego, liczba mistrzow dawnych w przywileiu opisana ma być zachowana.

Garbarze mieysca między nimi tam w Jaworowie mieć nie mają, gdysz sami to rzemiosło robią, procz tego iednego, ktoremu z dekretu Je[g]omosci do zywota pozwolono robic garbarstwo, a post decursum ipsius zaden garbarz tu w Jaworowie, nadto y potomek tegoz terazniejszego garbarza, mieysca mieć nie bedzie miedzy cechem szewskim.

Strony oddawania stułecznego do cechu, isz uchwalili mistrzowie od obcego mistrza, takze y wyuczeńca jaworowskiego, dawać do cechu po ośmi złotych, y wszystkie inne dochody zupełne procz syna mistrzowskiego y mistrza, który corkę mistrzowską poymie, ktorzy połowicą stułecznego, to iest złotych cztery, takze y inszych dochodow połowice, dodawać będą powinni. Te clausuła, tak iako y insze wyzey opisane, uznaniem naszym być przystoiną pochwaliliśmy y pochwalamy.

A iesliby który z nas chciał swą iatke przedać albo drugiemu spuscic, tedy mu to wolno ma być, za którą będzie mu wolno wziąć tyle, ile będzie mógł podług zdania swego wyciągnąć, a do cechu złotych cztery, iachtel piwa ieden y obiad sprawić na mistrzow według moznosci.

Nos itaq[ue] Stephanus Rex p[rae]nominatus, supplicationi praedictae benigne annuentes, praeinsertas priuilegii org[ina]lis concessionis contubernii fraternitatis sutorum, tum et cond[iti]onum articulorumq[ue] boni regiminis ergo confectorum, literas ei et in quantum iuri communi, constitutionibus publicis et libertat[atibus], ac p[rae] rogatiuis aliorum non derogant, in omnibus earum punctis, clausulis, conditionibus et articulis aprobandas, [// c. 2317] ratificandas ac confirmandas e[ss]e duximus, prout approbamus, ratificamus et confirmamus, decernentes eas et omnia, in eis contenta, robur debitaee et perpetuae firmitat[is] obtinere debere.

In cuius rei fidem et testimonium praesentes manu n[ost]ra subscripsimus sigillumq[ue] nostrum sub appendi iussimus. Datum Leopoli die decima octaua mensis maii, anno millesimo quingentesimo septuagesimo octauo, Regni vero nostri anno tertio.

Stephanus Rex.

Joannes Tarnowski, Vladislaus cubicularius perpetuus Sacrae Regiae Ma[ies]t[ati]s.

Bormistrz, raice, woit, przysięznicy y wszystkie rzeczpospolita miasta Jaworowa na żądanie y zgodne pozwolenia cechu zupełnego rzemiosła szewskie[g]o Iliasz Dubiela, Lescza, Pawła, Mikołaja Cholewki starszych y cechmistrzow bractwa, na to zesłanych, aby submissią swoją imieniem wszystkiego bractwa wczynili przy xięgach naszych, ze oni przymnaziąc pozytyw y prowentow Rzeczypospolitey. Tudziez tesz aby monopolium, albo drogosc, przez cech szewski Jaworowski niedziała sie, ktora iusz po części gore swę wzięła. Acz ten cech szewski otrzymał był przywilej krola świętey pamięci Stephana na szesnascie iatek, co iest paruo commodo Reipublicae Jaworowien[is], chcąc tedy augere, a upatrując, aby większy pożytek tak zamkowy, iako y Rzecz[yp]ospolitey przyczyniał sie, gdysz iest wielka szczipłość prowentow miesckich. A do tego, ze u nas większe mnostwo ludzi naiduie sie w miasteczku anizeli przed tym bywało, aby robotą kazdemu dogodzono o przydanie czterech iatek do szesnastu, aby ich było liczbą dwadziescia prosili. Bacząc rzecz potrzebną y pozyteczną [// c. 2318] miastu, przydaiemy y przyczyniamy cztery iadki [sic] temu cechowi szewskiemu, do iatek szesnastu, aby na nich robiono robote swą, y iako insi szewcy przedawano, iako przedawaią y ku lepszemu pozytkowi swemu sine contradictione quarumue personarum one obracono. Iednak aby ci szewcy, ktorzy y na tych czterech iadkach robote swą będą robili, we wszystkim cechowi szewskiemu posłuszni byli, y ciężary, ktore by do cechu przypodały, tak iako insi bracia ponoszą y odprawuią według dawnych obrzędow y porzędkow, według opisanja przywileju pierwszego, aby ponosili y odprawiali. Ktorem ex nunc pozwalamy na tych czterech iadkach robic robote swą, przedawać według swego najlepsz[e]g]o upodobania disponować, przedać, dać, darować, zafrymarczyć. A iesliby ci szewcy nowo przydani od kogokolwiek strony tych iatek byli turbowani, molestowani, obiecuiemy ich bronić y zastempować, a oni czyrńsz do zamku Jaworowskiego iako insi szewcy powinni będą na kazdy rok oddawać. A kto by z szewcow iadke ktora, swey własney niemaiąc, z liczby dwudziestu naymem trzymał, ten powinien dawać wstępne na kazdy rok dwa funty wosku do kościoła, a puł beczki piwa braciey do cechu. To tesz na żądanie cechu tego za zadnym pozwoleniem naszym sine contradictione illius personae przydaiemy, aby rzeznikom miasta tego cechowym, ktorch sie Zydzy [sic] insi, obcy ludzie bogacą, skory wykupuiąc y do cudzych ziem wywodząc, nie wolno przedawać skor do potrzeby ich należących nikomu obcemu, asz do dnia trzeciego tak w targi wolne, iako y w insze dni. A ktoby z postronnych na wolnice albo targ i mięso przywiozł bez skory, maią tego szewcy doirzeć i mięso, iako [// c. 2319] podeirzane (gdy sie trafia, ze zarazone przywozą), ma być do urzędu oddano. Co wszystko dla lepszey wiary pieczęcią miasta tego iest obwarowano, w ratuszu Jaworowskim in congregatione totius communitatis die sexta decembris, anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo secundo.

Grzegorz Moiecki bormistrz na ten czas Jaworowski manu propria.

Nos itaq[ue] Sigismundus Rex p[rae]no[t]atus literas easdem praeinsertas in omnibus earum adiunctis confirmandas, approbandas et ratificandas e[ss]e duximus, uti quidem approbamus, confirmamus et ratificamus prae[se]ntibus l[itte]ris nostris, volentes easdem secundu[m] iuris praesen[t]em robur et perpetuam firmitatem obtinere. In cuius rei fidem prae[se]ntes manu nostra subscripsimus et sigillo Regni consignari mandauimus.

Dat[um] Warszauiae die vigesima secunda mensis martii, anno D[omi]ni millesimo sexcentesimo vigesimo tertio, regnorem n[ost]rorum Poloniae XXXVI, Sueciae vero anno XXVIII.

Sigismundus Rex.

Michael Kapczowicz.

Post ingrossationem vero earum literarum exemplar originale pargameneum offerenti ab officio est restitutum.

ЦДІА України у Львові, ф. 9, оп. 1, спр. 378, с. 2310-2319. Копія.